

ศูนย์การเรียนรู้

การสร้างบ้านทรงไทย

โครงการเส้นทางการท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

แนะนำให้มารู้จัก ศูนย์การเรียนรู้ การสร้างบ้านทรงไทย ตำบลนาพันสาม

ที่มีคู่อำเภอนาพันสาม หลายศตวรรษ

☞ ที่มา ของบ้านทรงไทยในตำบลนาพันสาม

ด้วยวิถีชีวิตของชาวตำบลนาพันสาม ส่วนใหญ่นิยมสร้างบ้านพักอาศัย แบบบ้านทรงไทยใต้ถุนสูง

✦ แต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป ประชาชนนิยมสร้างบ้านเดี่ยว คสล. ชั้นเดียว ก่ออิฐ ฉาบปูน บ้านเรือนไทยในอดีต กำลังจะเลือนหายไป บ้านทรงไทยส่วนมากก็มีการชำรุดไปตามกาลเวลา

✦ แต่ก็ยังมีบ้านทรงไทยแบบดั้งเดิม เหลือให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก

☞ องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม วัด บ้าน โรงเรียน ส่วนราชการ เห็นความสำคัญของการสร้างบ้านทรงไทย

☞ มีการคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานศูนย์การเรียนรู้การสร้างบ้านทรงไทย

☞ มีการจัดประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้การสร้างบ้านทรงไทย

☞ มีการรวบรวมข้อมูลรายชื่อประชาชนชาวบ้าน (ด้านการทำไม้/ทำ
ฝา/ทำบ้านทรงไทย) จำนวน ๒๒ ราย

☞ มีแหล่งสาธิตการสร้างบ้านทรงไทย ซึ่งเป็นครุภูมิปัญญาด้านการ
ทำฝาบ้านทรงไทย ชื่อ นายบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว ที่บ้านเลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๔
ตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

◇ ข้อห้าม/ความเชื่อการสร้างบ้านทรงไทย

ข้อห้ามเฉพาะสำหรับการสร้างบ้านทรงไทยตามลัทธิไสยศาสตร์ ประเพณี และความเชื่ออันมีอิทธิพลต่อขวัญของบุคคล ซึ่งความเชื่อลัทธิดังกล่าว บางอย่างมีเหตุผลสมควร บางอย่างหาสาเหตุยังไม่พบ หรือไม่มีเหตุผลอธิบาย

ปัจจุบันข้อห้ามหรือความเชื่อบางอย่าง มีเหตุผลอธิบายได้ทางวิทยาศาสตร์ และบางอย่างก็ยังไม่สามารถอธิบายได้ ทำให้บางคนไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อห้ามเหล่านี้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ให้ความสำคัญกับข้อห้ามเหล่านี้อยู่เสมอเช่นกัน

ข้อห้ามเฉพาะสำหรับการสร้างบ้านทรงไทย พวจะรวบรวมเป็นข้อห้ามเฉพาะการสร้างบ้านได้ดังนี้

๑. บันได้ห้ามใช้จำนวนขั้นคู่ (ต้องเป็นขั้นคี่นับเฉพาะขั้น ไม่นับพื้นหรือชานพัก)
๒. บันใดไม่ลงไปทางทิศตะวันตก
๓. ไม่หันหัวนอนไปทางทิศตะวันตก
๔. ไม่ทำน้ำพุ น้ำตกไหลเข้าตัวเรือน (ตึก)
๕. ไม่ปลูกต้นหางนกยูง ต้นลิ้นทม ต้นโศก ตรีชุนฯ
๖. ไม่ทำทางเข้าลอดใต้ห้องน้ำส้วม
๗. ไม่ทำอาคารรูปตัว “ที” มีปีกเท่ากันสองข้างเรียก “แรงกระพือปีก” ถือเป็นอัปมงคล
๘. ไม่ทำเรือนทะเลหน้าตลอดหลังถือว่าเป็น “เรือนอกแตก” เป็นอัปมงคล
๙. ไม่ทำภูเขาจำลองไว้ในบ้าน
๑๐. ห้ามใช้ไม้ตะเคียน ไม้มะค่าในการปลูกเรือน
๑๑. ห้ามใช้เสาดกน้ำมัน
๑๒. ห้ามทำทางเข้าออกคู่วัดตอนมุมของพื้นดินที่ทางสามแพร่งหรือสี่แยก
๑๓. ห้ามทำภาพยักษ์ไว้ในบ้าน
๑๔. ห้ามทำหนังสือใหญ่หรือหนังสือสูงไว้ในบ้าน
๑๕. ห้ามใช้ช่อฟ้า ใบระกา-เครื่องวัด-เครื่องหลวง หรือมีเครื่องประดับชั้นสูงในบ้าน
- ๑๖ ห้ามปลูกเรือนคร่อมตอ
๑๗. ห้ามตั้งศาลพระภูมิใต้เงาเรือน
๑๘. ไม่ปลูกต้นมะละกอใกล้ตัวเรือน
๑๙. ห้ามทำบันไดเวียนซ้ายขาขึ้น
๒๐. ไม่ปลูกบ้านใต้ต้นไม้ใหญ่
๒๑. ห้ามมิให้มีสัตว์ตกตายในหลุมตอม่อ
๒๒. ห้ามใช้เสาไม้มีตาในระยะ “เปิดใช้ โกวตอด สลัก รอด หมู่สี”
๒๓. ห้ามวางรูปพื้นเรือนในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงรูโลงศพ
๒๔. ห้ามทำเตียงนอนขาลิงห์ เครื่องขาลิงห์ (ซึ่งเทียบเจ้านาย)

๒๕. ห้ามนำศพออกประตูเรือน หรือลงบันไดบ้าน (ให้ออกทางด้านฝาหุ้มกลอง เพราะสะดวกในการเคลื่อนศพฝาหุ้มกลองถอดออกและประกอบใหม่ได้

๒๖. ห้ามนำของวัดเข้าบ้านหรือมาประกอบเป็นส่วนที่บ้าน

๒๗. ห้ามทำทางเข้าเวียนซ้ายของอาคาร ฯลฯ

กรณีปัญหาด้านการสร้างบ้านทรงไทย

นายบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว

จากการที่นายบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว ปราชญ์ชาวบ้านด้านการสร้างบ้านทรงไทย ผู้มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการสร้างบ้านทรงไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของชาวตำบลนาพันสาม ด้วยฝีมือที่ละเอียด ประณีต ทำให้มีผู้นิยมจ้างคุณบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว สร้างบ้านทรงไทยเป็นจำนวนมาก จากผลงานที่เป็นที่ยอมรับของชาวตำบลนาพันสาม และตำบลใกล้เคียง คุณบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว จึงให้ความสำคัญของภูมิปัญญา ด้านการสร้างบ้านทรงไทย ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และสืบทอดแก่เด็กรุ่นหลัง จึงได้มีการฝึกประสบการณ์ การสร้างบ้านทรงไทย แก่ลูกหลาน สืบต่อมาจนเป็นภูมิปัญญาที่น่าสืบทอดไว้ให้แก่คนไทยสืบไป

คุณบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ที่บ้านลาดโพธิ์ ตำบลสามะโรง จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านนาหัวเรือ บ้านเลขที่ ๑๒๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลนาพันสาม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๕ คน ของนายจ้าว แซ่เลี้ยว และนางประเชิญ แซ่เลี้ยว สมรสกับนางแหวน แซ่เลี้ยว มีบุตรธิดา ๓ คน บุตรชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

การศึกษา

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดลาดโพธิ์ ตำบลสามะโรง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการถ่ายทอดความรู้และวิธีการถ่ายทอด

จากการที่ได้ฝึกฝนหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ และได้พัฒนาการสร้างบ้านทรงไทยและให้เหมาะสมกับปัจจุบัน นับเป็นเวลามากกว่า ๒๐ ปี ที่คุณบุญเชื่อน แซ่เลี้ยว ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ อุทิศแรงกาย แรงใจ เป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรม เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านการสร้างบ้านทรงไทย เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

ปี ๒๕๕๔ โดยนักศึกษา คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เข้าศึกษาคุณาณ บ้านนาหัวเรือ ตำบลนาพันสาม จังหวัดเพชรบุรี

◇ ความรู้เกี่ยวกับบ้านทรงไทย

ประวัติความเป็นมาบ้านทรงไทย

บ้านไทย หมายถึง บ้านไทยหรือเฉพาะตัวเรือนไทยโบราณภาคกลางสร้างด้วยไม้ไม่มีบริเวณ เพราะเรือนไทยสร้างเป็นหลังๆ หรือกลุ่มย่อมมีบริเวณด้วย ทั้งนี้ดูโลมตามภาษาพูดและความเข้าใจ เช่นกล่าวว่า ปลุกบ้านก็หมายถึงปลุกเรือนนั่นเองและคำว่า เรือน ในภาษาพูดไม่ค่อยนิยมใช้มักใช้คำว่า บ้าน แทนเป็นส่วนใหญ่และในบางกรณีพูดว่า มีเรือน หมายถึงหญิงหรือชายได้สมรสเป็นผัวเมียกันแล้วก็ได้ ความหมายคือมีเรือนหอสำหรับพักอาศัยสำหรับครอบครัวเริ่มต้น

เรือนหมู่

คือเรือนปลุกอยู่ในที่เดียวกันมีหลายหลังในระยะต่อมาเมื่อมีความเจริญแล้วอาจมีนอกชานแล่นกลางติดต่อกันได้ตลอด เรือนเหล่านี้หลังหนึ่งเป็นเรือนเดิมซึ่งพ่อแม่อยู่ ส่วนนอกนั้นเป็นเรือนหลังย่อมกว่าเป็นที่อยู่ของบุตรสาวที่มีเรือนไปแล้วจะมีจำนวนก็หลังก็สุดแล้วแต่จำนวนบุตรสาวซึ่งมีเรือนแล้วไปปลุกเรียงกันถัดเรือนเดิมออกมาทางด้านหน้าทั้งสองข้าง เรือนหลังเดิมเรียกว่าหอกลาง ส่วนเรือนนอกนั้นเรียกหอรี เพราะปลุกไปตามยาวถ้ามีเรือนปลุกอีกหลังหนึ่งเป็นด้านสกัด ก็เรียกว่าหอขวาง ตามปรกติมักกันฝาแต่สามด้าน เปิดโล่งไว้แต่ด้านหน้า สำหรับเป็นที่รับแขก ถ้าเรือนหมู่นี้เป็นของคหบดีผู้มั่งคั่งมักมีเรือนโถงปลุกขึ้นหลังหนึ่งที่ตั้งตรงกลางชานสำหรับเอาไว้นั่งเล่นหรือใช้เป็นที่เมื่อเวลาว่าง เช่น สวดมนต์เลี้ยงพระ เป็นต้น หอนั่งนั้นไม่จำเป็นจะต้องปลุกอยู่กลางชานเสมอไป จะใช้เรือนหลังโถงซึ่งยังไม่มีคนอยู่และเปิดเป็นห้องโถงใช้เป็นหอนั่งก็ได้ นอกจากนี้อาจมีเรือนหลังเล็กๆ สำหรับเลี้ยงนกจะปลุกไว้ตรงไหนก็ได้แล้วแต่จะเห็นเหมาะ เรือนอย่างนี้เรียกว่าหอนก ด้านหลังของหอนั่งมักปลุกเป็นร้านต้นไม้ โดยมากเป็นไม้เถาซึ่งดอกมีกลิ่นหอม

คำว่า บ้าน หมายถึง เรือน ตึก ที่อยู่อาศัย และคำว่าบ้านไทยภาคกลางในที่นี้หมายถึงเฉพาะถึงเรือนแบบไทยมีลักษณะดังนี้คือ สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ หลังคาทรงสูง ฝาปะกนหรือฝาฉลุพักยกถอดประกอบได้เป็นเรือนชั้นเดียวใต้ถุนสูงและเป็นที่ยินยมปลุกสร้างกันในภาคกลางโดยทั่วไปและนิยมปลุกกันริมแม่น้ำริมคลอง เพราะในสมัยโบราณแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคมหลักบ้านจึงอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองเพื่อความสะดวกในการเดินทาง

เรือนเดี่ยว

เป็นเรือนสำหรับครอบครัวเดี่ยว สร้างขึ้นโดยมีประโยชน์ใช้สอยที่เพียงพอกับครอบครัวเล็ก ๆ อาจ เป็นเรือนเครื่องผูกเรือนเครื่องสับ หรือผสมผสานกันก็เป็นได้แล้วแต่ฐานะ ประกอบด้วย เรือนนอน ๑ หลัง เรือนครัว ๑ หลัง ระเบียงยาว ตลอดเป็นตัวเชื่อมระหว่างห้องนอนกับชาน

◆ ลักษณะของเรือนไทยภาคกลาง

เรือนไทยภาคกลาง ยกใต้ถุนสูง สูงจากพื้นดินประมาณพันศักระ รวมทั้งระเบียงและชานก็ยกสูงด้วย การยกใต้ถุนสูงนี้มีระดับลด หลั่นกัน พื้นระเบียงลดจากพื้นห้องนอน ๔๐ เซนติเมตรพื้นชานลดจากระเบียงอีก ๔๐ เซนติเมตรและปิดด้วยไม้ระแนงตีเว้นช่องโปร่ง การลดระดับ พื้นทำให้ได้ประโยชน์ดังนี้ คือ ช่วยให้ลมพัดผ่านจากใต้ถุนขึ้นมาข้างบน สามารถมองลงมายังใต้ถุนชั้นล่างได้ และใช้ระดับลด ๔๐ เซนติเมตรไว้เป็นที่นั่งห้อยเท้า

หลังคาทรงจั่วสูงชายคายื่นยาว หลังคาของเรือนไทยเป็นแบบทรงมนิลา ใช้ไม้ทำโครงและใช้จาก แปกหรือกระเบื้องดินเผาเป็นวัสดุหลังคา วัสดุเหล่านี้ต้องใช้วิธีมุงตามระดับของคาที่สูงชันมาก น้ำฝนจึงจะไหลได้เร็ว ไม่รั่ว การทำหลังคา ทรงสูงนี้ มีผลช่วยบรรเทาความร้อนที่จะถ่ายเทลงมายังส่วนล่าง ทำให้ที่พักอาศัยหลับนอนเย็นสบาย สำหรับเรือนครัวทั่วไปตรงส่วนของหน้า จั่วทั้ง ๒ ด้านทำช่องระบายอากาศ โดยใช้ไม้ตีเว้นช่องหรือ ทำเป็นรูปรัศมีพระอาทิตย์ เพื่อถ่ายเทควันไฟออกจากเรือนครัวได้สะดวก ชายคากันสาดให้ยื่นออกจากตัวเรือนมาก เพื่อกันแดดส่องและฝนสาด

ชานกว้าง โดยทั่วไปมีปริมาณถึงร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ถ้ารวมพื้นที่ของระเบียงเข้าไปด้วยจะมีปริมาณถึงร้อยละ ๖๐ พื้นที่นี้เป็นส่วนอาศัยภายนอก ส่วนที่อาศัยหลับนอนมีฝา กันเป็นห้องมีเนื้อที่เพียงร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด สาเหตุที่พื้นที่อยู่อาศัยภายนอกมีปริมาณมาก เพราะดินฟ้าอากาศร้อนอบอ้าว

◇ องค์ประกอบ/โครงสร้างบ้านทรงไทย

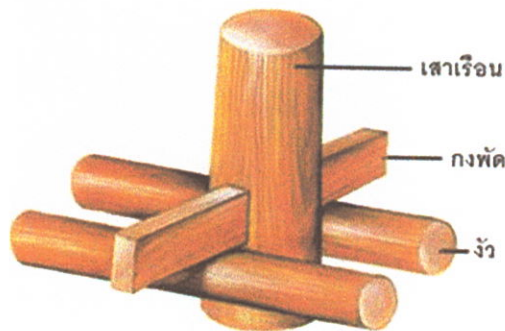
องค์ประกอบของเรือนไทยภาคกลาง (ชนิดเรือนไม้จริงหรือเรือนเครื่องลับ)

ตัวเรือนไทยภาคกลางส่วนใหญ่ทำด้วย ไม้สัก เช่น โครงหลังคา ฝา พื้นห้องนอน พื้น ระเบียง ล้วนเสา และพื้นชานใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง เป็นต้น

ตัวเรือนประกอบด้วยชิ้นส่วนต่างๆ ดังนี้

๑. งั่ว

ไม้ท่อนกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตร ใช้ไม้ทองหลางวางขวางกับปลายเสา ทำหน้าที่เป็นหมอนรองรับน้ำหนัก จากกงพัด ถ่ายลงดิน ลักษณะการทำงานเหมือนกับฐานราก ของอาคารปัจจุบัน เพื่อป้องกันเรือนทรุด

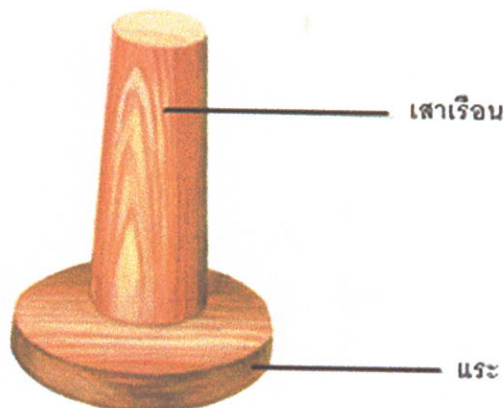

๒. กงพัด

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๕ x ๑๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๕๐-๗๐ เซนติเมตร สอดในรูซึ่งเจาะไว้ที่โคนเสาเรือน หรือจะใช้คู่ ตีชนาบขวางกับเสา โดยบากเสาให้เป็นปารองรับ ยึดด้วยสลักไม้แสม เส้นผ่านศูนย์กลางสลัก ประมาณ ๒.๐๘๓ เซนติเมตร (๑ นิ้วไทย) ปลายทั้งสอง ของกงพัดวางอยู่บนงั่ว ทำหน้าที่ถ่ายน้ำหนัก จากเสาลงสู่งั่ว

๓. แระ (ระแนง)

คือ แผ่นไม้กลมแบน ขนานเส้นผ่านศูนย์กลาง ๓๐-๕๐ เซนติเมตร หนาประมาณ ๕-๗ เซนติเมตร ทำด้วยไม้ ทองหลางวางที่ก้นหลุม ทำหน้าที่ถ่ายน้ำหนัก จากเสาลงสู่พื้นดินเพื่อป้องกันเรือนทรุด

๔. เสาเรือน

คือ ไม้ท่อนกลมยาวตลอด ลำต้น โคนเสามีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๒๕ เซนติเมตร ปลายเสาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ใช้ไม้เต็ง รั้ง มะค่า แดง เสาต่างๆ ที่จะนำมา เป็นเสาเรือน ต้องเป็นเสาที่ดี มีตาเสาอยู่ใน ตำแหน่งที่ถูกต้องถูกโฉลก การเจาะรูเสา เพื่อใส่รอดหรือใส่เต้าก็ต้องมีวิธีที่ถูกต้องในการวัด เพื่อที่จะได้ทำให้เจ้าของเรือนอยู่เย็นเป็นสุข

๔.๑ เสาหมอ คือ เสาที่ใช้รองรับ รอด ราว และพื้นที่บางแห่งที่บริเวณนั้นทรุด หรือผุ มีขนาดเล็กกว่าเสาจริงเล็กน้อย และมีช่วง สั้น เสาหมอมีระยะความสูงจากพื้นดินถึงระดับ ใต้พื้น

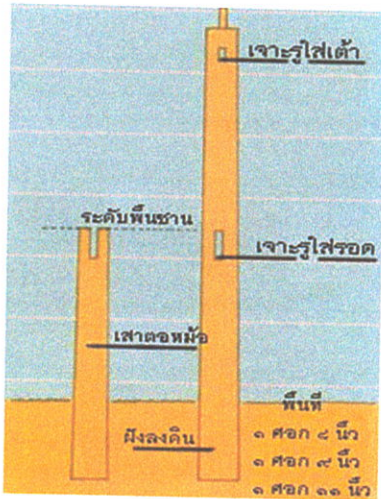
๔.๒ เสานางเรียง คือ เสารองรับ หลังคาทั้งลาดที่ยื่นออกมามาก ในกรณีที่ไม่ใช้ ไม้ค้ำยันก็ใช้เสานางเรียงแทน อยู่ทางด้านข้าง ของเสาเรือน

๔.๓ เสาเอก คือ เสาต้นแรกของเรือน ที่จะยกขึ้น ซึ่งเกี่ยวกับพิธีทางไสยศาสตร์ มีการ กำหนดฤกษ์ยาม ทิศทาง ตามแต่หมอจะเป็นผู้ดูให้

๔.๔ เสาโท คือ เสาที่ยกขึ้นเป็นอันดับ ที่สองรองจากเสาเอก แต่การยกต้องเวียนไปทาง ขวามือเสมอ

๔.๕ เสาตรี (เสาพล) คือ เสาทั่วไป ที่นับเวียนขวาเลยเสาเอกและเสาโทไปแล้ว

๔.๖ เสาตอม่อ คือ เสาจากใต้ระดับพื้น ดิน ถึงระดับพื้นชาน เป็นเสาที่ไม่เลยจากพื้นขึ้นไป

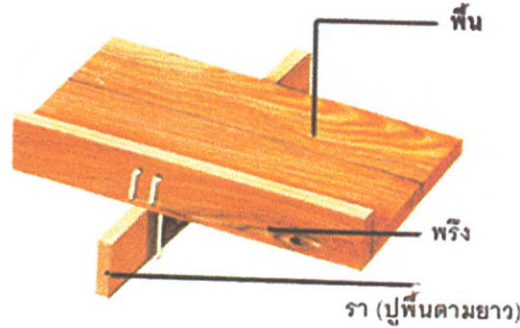
๕. รอด

คือ ไม้เหลี่ยมขนาดประมาณ ๕ x ๒๐ - ๒๕ เซนติเมตร ใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น เต็ง รั้ง รอดนี้ทำหน้าที่รองรับพื้น นั่งอยู่บนเสาที่ เจาะทะลุถึงกลางทั้ง ๒ ด้าน และยื่นเลยเสาออกไป ข้างละประมาณ ๒๐-๒๕ เซนติเมตร โครงสร้างสมัยปัจจุบันเรียกว่า คาน

๖. รา

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๕ x ๒๐ - ๒๕ เซนติเมตร ใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น เต็ง รัง ทำหน้าที่ เช่นเดียวกับรอด แต่แขวนอยู่กับพริ้ง ช่วยให้พื้นแข็ง ไม่ตกท้องช้าง (ตกท้องช้าง หมายถึง ลักษณะของสิ่งที่มีน้ำหนักมาก ถ่วงลงเกินควร)

๓/. ตง

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๔x๕ เซนติเมตร ระยะห่างประมาณ ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร ใช้ไม้ เนื้อแข็ง เช่น เต็ง รัง มะค่า แดง วางพาดระหว่างช่วงรอด ถ้าเรือนปูพื้นขวางและมีตงมักไม่ใช้รา เรือนบางหลังหาไม้พื้นยาวไม่ได้ ต้องใช้ไม้พื้น สันปูขวางกับตัวเรือน จึงจำเป็นต้องมีตงมารองรับ

๓. พื้น

ไม้สักเหลี่ยมแบนขนาดประมาณ ๕x๔๐, ๕x๔๕, ๕x๕๐ เซนติเมตร เรือนไทย นิยมใช้ไม้พื้นกว้างมากปูบนตงหรือบนรอด เพื่อเป็นที่พักผ่อนหลังนอน ระหว่างแผ่นต่อแผ่น ของพื้นมีเดือยไม้แสม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ เซนติเมตร ดอกยึดพื้น ระยะห่างระหว่างเดือย ประมาณ ๑-๒ เมตร บางช่วงใช้เดือยแบน ขนาด ๑ x ๒.๕ เซนติเมตร เรียกว่า ลิ่มกระปือ สำหรับพื้นที่ใช้ปูนอกชานนั้น ควรปูเว้นร่อง ให้น้ำไหลผ่าน ห่างประมาณ ๑ เซนติเมตร เพื่อ ป้องกันพื้นผุ

๑๐. ฝักมะขาม

คือ ไม้ทุกชนิดขนาด ๓.๕x๓.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๕ เซน- ติเมตร รูปร่างโค้งงอคล้ายฝักมะขามตอกติดกับเสา ใต้พื้นเรือน ทำหน้าที่รองรับแผ่นไม้พื้นที่ชนกับ เสาและขาดจากกัน ไม่มีส่วนของรูดรองรับ จึงใช้ฝักมะขามรับพื้นแผ่นนี้แทนรูด

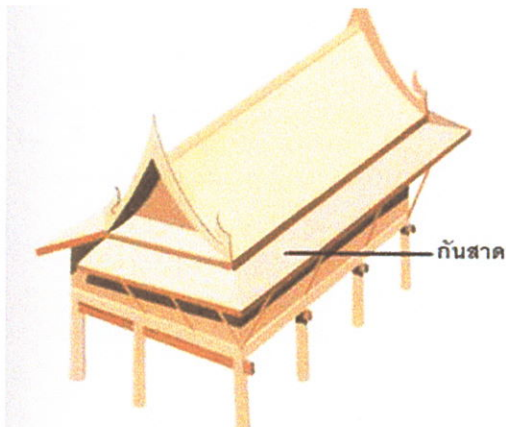
๑๑. ฝา

คือ ฝืนผนังที่ประกอบกันเข้าเป็น แผ่นจากชิ้นส่วนเล็กๆ ของไม้ หรือจากใบไม้ บางชนิด โดยมีโครงขอบฝาเป็นไม้จริง หรือ ไม้ไผ่ มีหน้าที่เป็นเสมือนเปลือกหุ้มที่ว่างภายใน ห้อง ทำให้เกิดขอบเขตขึ้น ฝาล้วนด้านสกัด (ด้านซื่อ) หัวท้าย เรียกฝาทั้งแผงว่า ฝาอุดหน้ากลอง หรือฝาหุ้มกลอง ส่วนฝากันห้องภายใน ระหว่างห้องนอกกับห้องใน เรียกว่า ฝา ประจันห้อง จะเป็นฝาของห้อง ฝาของระเบียง หรือฝาของชานก็ได้ เท่าที่สำรวจได้มีดังนี้ ฝา ปะกน ฝาปะกนกระดานดุน ฝาลูกฟัก ฝาลูกฟักกระดานดุน ฝาสายบัว ฝาสายบัวกระดานดุน ฝาสำหรวด (ใบเตย) ฝากระแซงอ่อน ฝาขัดแตะ ฝากระดานเรียบ ฝาถ้งหรือฝาเพ็ยม และฝาลำแพน

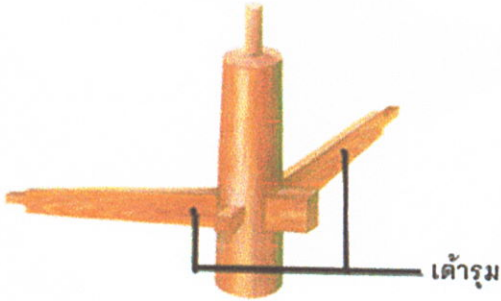
๑๒. กันสาด

คือ ส่วนหนึ่งของหลังคา ที่ยื่นออกไปโดยรอบ ลดระดับจากหลังคาลงมา และทำมุนน้อยกว่าหลังคา ประกอบด้วย จันทันกันสาด แป กลอน วัสดุมุงปลายจันทัน ข้างหนึ่ง ดอกยึดอยู่กับเด้าด้วยสลักไม้ (ค้ำงคาว) อีกข้างหนึ่งรองรับด้วยไม้ค้ำยัน หรือเสานางเรียง ทำหน้าที่กันแดดส่องและฝนสาด

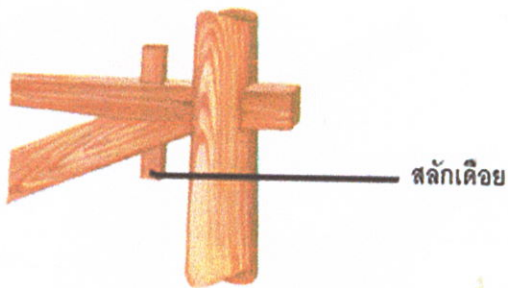
๑๓. เต้้า

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๕x๑๐ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๓๗ เซนติเมตร โดย สอดทะลุเสา ห่างจากปลาย เสาประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตร ทำหน้าที่ ๒ ประการ คือ ยื่นจาก เสาออกไปรับน้ำหนักเชิงชายและ ปลายของหลังคา และเป็นที่ยึดเกาะของจันทันกันสาด เต้้าที่อยู่ตามมุมเรือนมี ๒ ตัว เรียกว่า เต้้ามุม เต้้า ที่ไม่อยู่ตรงมุม และมีตัวเดียว เรียกว่า เต้้าราย เต้้าจะมีปลายข้างหนึ่งเล็ก โคนใหญ่ เมื่อสอดเต้้าผ่านเสา ที่เจาะรูพอดีกับเต้้า เสาและเต้้าจะได้ระดับ และแน่นพอดีกับระยะที่ต้องการ

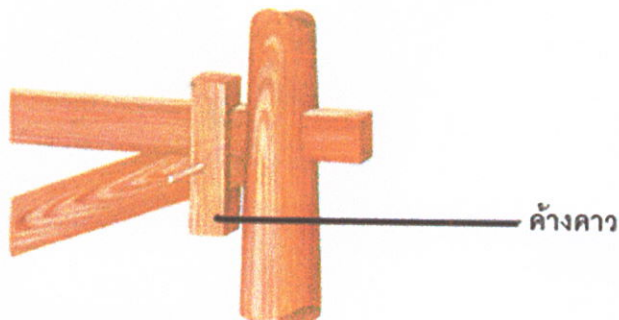
๑๔. สลักเด็อย

คือ ไม้สี่เหลี่ยมสอดทะลุ ระหว่างโคนเต้้ากับจันทันกันสาด ทำหน้าที่ยึดเกาะ เต้้ากับจันทันกันสาดให้ ติดกัน มีขนาดประมาณ ๑.๕-๒x๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๓๐ เซนติเมตร สลักที่ยื่นเลยเต้้าขึ้นไป เสียบด้วย เด็อยไม้ขนาดประมาณ ๒ เซนติเมตร ยาวประ- มาณ ๑๐-๑๒ เซนติเมตร

๑๕. ค้างคาว

คือ ไม้เหลี่ยมกว้างประมาณ ๘x๑๐ เซนติเมตร เจาะช่องกลางกว้างกว่า ขนาดของจันทันกันสาดและ เต้้าเล็กน้อยให้ สามารถสอดผ่านได้ แล้วใช้ยึดด้วยเด็อยไม้ขนาด ประมาณ ๒ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๕ เซนติเมตร ทำหน้าที่เหมือนสลักเด็อย

๑๖. หัวเทียน

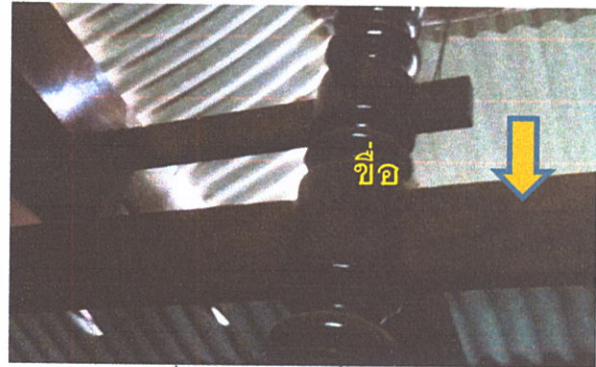
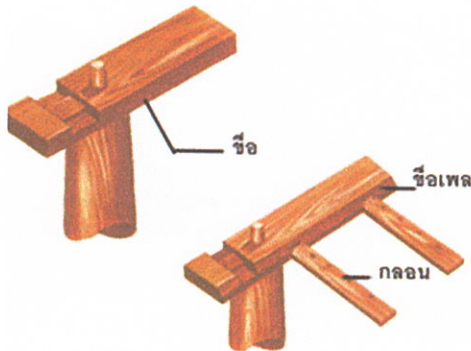
คือ ส่วนหนึ่งที่อยู่ตรงปลายของเสา ความเป็นแท่งกลมยาวประมาณ ๑๐-๑๑ เซนติเมตร (๕ นิ้วไทย) เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔ เซนติเมตร มีหน้าที่ยึดปลายข้อให้ติดกับเสา โดยเจาะแผ่นข้อเป็นรูกว้างกว่าหัวเทียนพอสมควร เข้าได้ ช่วยยึดหัวเสาทั้งสองข้าง

๑๗. ข้อ

คือ ไม้สักแผ่นเหลี่ยมขนาด ๕ x ๒๐ เซนติเมตร มีหน้าที่ยึดหัวเสาทั้งสอง เข้าหากัน และกันแรง ถ่างทอดจากจันทันที่ พยายามจะถีบหัวเสาออก เจาะรูที่ปลายทั้งสอง ของข้อให้กว้างกว่าหัวเทียน เล็กน้อย และสวม ข้อเข้ากับหัวเทียน

ชนิดที่ ๑ ข้ออยู่กลางห้องมีขนาดเท่ากับ หัวเสา

ชนิดที่ ๒ ข้ออยู่หัวท้ายของเรือนติดกับฝา หุ้มกลอง ขนาดใหญ่กว่าหัวเสาเท่ากับ ๕ x ๒๕ เซนติเมตร ปลายบนด้านนอกของข้อนี้ปาดเฉียง ลง เพื่อรับกลอนปีกนก เรียกข้อนี้ว่า ข้อเพล้

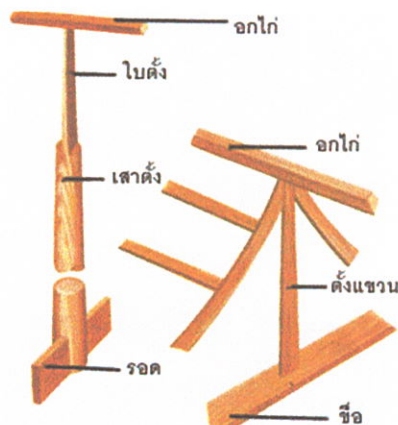
ข้อเพล้ยังมีหน้าที่ช่วยหยุดหรือจับฝาอุด หน้ากลองด้านบน ซึ่งฝาด้านยาวนั้น แปะหัวเสา ทำหน้าที่ช่วยยึดอยู่

๑๘. ดั้ง

มี ๒ ชนิด

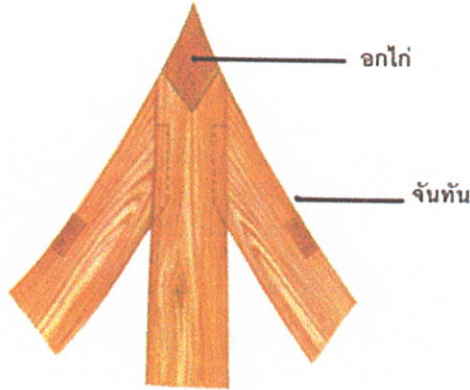
๑. ชนิดไม้เหลี่ยมแบนขนาดโคน ๕x๒๐ เซนติเมตร ปลาย ๕x๑๒ เซนติเมตร ยึดออกไ้กับข้อ ปลายล่างของดั้งติดกับข้อโดยเข้า เดือยเซ็น เรียกว่า ดั้งแขวน

๒. ชนิดไม้กลมยาวคล้ายเสา มีเส้น ผ่าศูนย์กลางยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ตั้งอยู่ที่กลางรอด โดยบากอมรอดยาวถึงข้อ เลย ข้อเป็นชนิดแบน เรียกส่วนกลม ของดั้งนี้ว่า เสาดั้ง

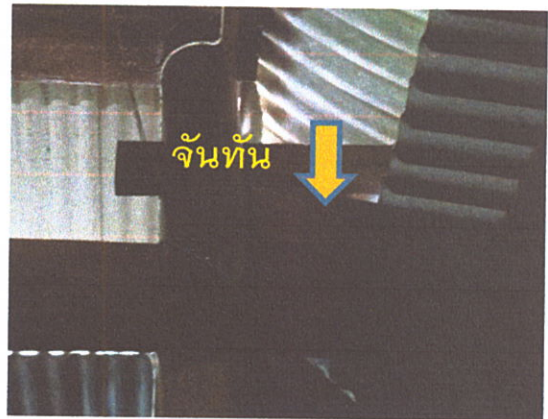
๑๙. ออกไก่

คือ ไม้สักเหลี่ยมรูปข้าวหลาม ตัด ยาวตลอดเรือนและยื่นหัวท้ายอีกข้างละ ประมาณ ๖๐-๗๕ เซนติเมตร มีหน้าที่ยึดหน้าจั่ว ตั้ง และจันทันตั้งอยู่บนยอดสุดของหลังคา และ ยังให้หลบหลังคานั่งทับ

๒๐. จันทัน

คือ ไม้เหลี่ยมแบนขนาด ๕x๒๕ เซนติเมตร แต่งรูปอ่อนช้อยตามแบบ อยู่ระหว่างสองข้างของสามเหลี่ยมโครงหลังคา ทำหน้าที่รับน้ำหนักของหลังคา ที่ถ่ายทอดมา ยังกลอนและแป จันทันนี้ มีอยู่เฉพาะส่วนของ ห้องที่ไม่มีหน้าจั่ว และใช้กับตั้งแขวนเท่านั้น ส่วนห้องที่มีหน้าจั่ว ให้แผงหน้าจั่วรับน้ำหนัก จากหลังคาแทนจันทัน

๒๑. แป

เฉพาะเรือนไทยมี ๒ ชนิด ได้แก่

๑. แปหัวเสา คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ประมาณ ๑๐x๑๐ เซนติเมตร ยาวตลอดหลังคา ทำหน้าที่ยึดหัวเสาระหว่างห้องกับห้องโดยการวางทับปากอมกับช่อ รับน้ำหนักจากกลอน แป หัวเสายังทำหน้าที่ยึดและรับน้ำหนักของแผงหน้าจั่ว ช่วยเป็นส่วนหยุดของฝ้าตอนบนด้านยาวของเรือน

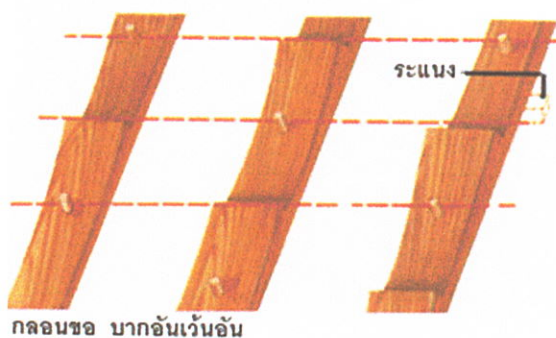

๒. แปลาน คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๕x๑๐ เซนติเมตร พาดอยู่ระหว่างจันทันกับ แผงหน้าจั่วยาวตลอดเรือน เท่ากับออกไก่ ทำหน้าที่ รับน้ำหนักจากกลอนถ่ายสู่จันทัน

๒๒. กลอน

คือ ไม้เหลี่ยมแบนขนาด ๑.๕x๗.๕ เซนติเมตร วางขวางพาดอยู่กับแปะ ระยะห่างระหว่างกลอนกับกลอนประมาณ ๔๐ เซนติเมตร กลอนมีหลายชนิด ได้แก่

๑. กลอนสำหรับหลังคาจาก เป็น กลอนเรียบเจาะรูข้างหนึ่ง ระยะห่างของรูประมาณ ๑๐ เซนติเมตร สำหรับใช้ตอกร้อยมัดกับจาก ติดกับแปด้วยการตอกสลักกับไม้แสม ปลาย ด้านบนขวาเข้าเดือยทางเหยี่ยวติดกับอกไก่ ปลายด้านล่างตอกติดกับตะพานหนู
๒. กลอนสำหรับหลังคามุงกระเบื้อง เรียกว่า กลอนขอ เป็นรูปหยักปากเพื่อให้ระแนง วางทับ ระยะห่างของช่วงปากประมาณ ๑๐-๑๒ เซนติเมตร มีทั้งแบบปากทุกช่วงกับแบบปาก ๑ ช่วง เว้น ๑ ช่วงสลับกันไป

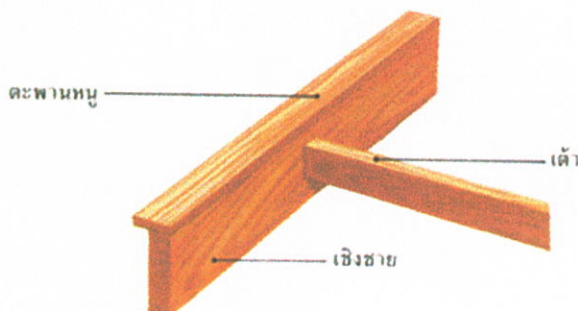
กลอนขอนี้ตอกติดกับแปโดยตะปู เหลี่ยมแบน แต่ไม่ตอกทุกช่วง ตอกเป็นจังหวะห่างๆ

๒๓. ระแนง

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๒.๕x ๒.๕ เซนติเมตร วางตามยาวของหลังคา ขนาน กับอกไก่ ใช้สำหรับหลังคาเรือนที่มุงด้วย กระเบื้อง ระยะห่างของระแนงประมาณ ๑๐- ๑๒ เซนติเมตร วางบนกลอนขอทำหน้าที่ยึดรับ กระเบื้อง และถ่ายน้ำหนักลงยังกลอน ติดกับ กลอนโดยใช้หลักไม้แสม

๒๔. เชิงชาย

คือ ไม้เหลี่ยมขนาด ๕x๒๐ เซนติเมตร ติดอยู่ที่ปลายเต้า ยาวรอบชายคา ทำหน้าที่รับตะพานหนู และรับน้ำหนักทั้งหมด จากปลายกลอน

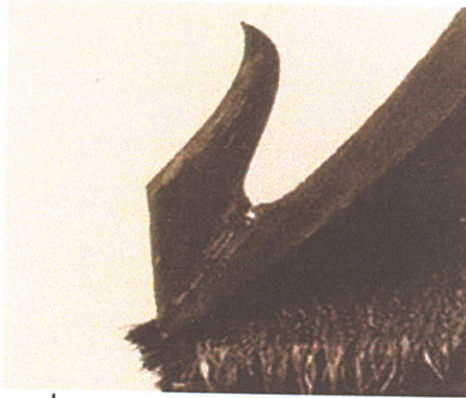

๒๕. ตะพานหนู

คือ ไม้เหลี่ยมแบนขนาด ๑.๕x๗.๕ เซนติเมตร ติดอยู่ด้านบนของเชิงชาย และยึดปลายกลอน ใช้ช่วยรับส่วนยื่นของ กระเบื้องหรือจากให้พื้นแนวของเชิงชาย ทำให้น้ำฝนไหลพุ่งออกไปด้านนอก ช่วยทำให้ เชิงชายไม่ผุกร่อนได้ง่าย

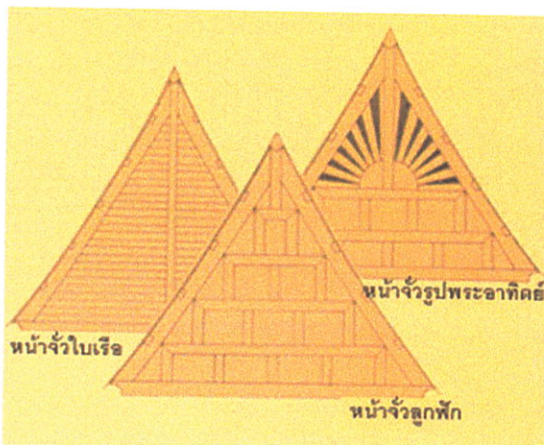
๒๖. ปั้นลม

คือ แผ่นไม้แบนขนาดหนา ๒.๕ - ๓ เซนติเมตร ติดอยู่บนปลายแปหัวเสา แปลาน ออกไก่ มีหน้าที่ปิดชายคาต้านสัปดาห์ท้าย เพื่อป้องกันลมตีจากหรือกระเบื้อง ส่วนล่างของปั้นลม แต่งรูปเป็นแบบตัวหงา เรียกว่า หงาปั้นลม หรือแต่งเป็นรูปหางปลา การติดใช้ตะปูตอก จากใต้แปให้ทะลุไปติดปั้นลม

๒๗. หน้าจั่ว

คือ แผงไม้รูปสามเหลี่ยม สร้างขึ้นจากองค์ประกอบของชิ้นไม้ในลักษณะ ต่างๆ ใช้ประกบปิดตรงส่วนที่เป็นโพรงของ หลังคาทางด้านสกัดหรือด้านซีกของเรือน เพื่อ ป้องกันลม แดด และฝน หน้าจั่วที่นิยมทำมีดังนี้

ก. จั่วลูกฟัก หรือจั่วพรหมพักตร์ แบ่งหน้าจั่วโดยมีแนวนอนและแนวตั้งสลับกัน คล้ายฝาปะกน แต่ขนาดใหญ่กว่า และขยายส่วน ไปตาม

ข. จั่วรูปพระอาทิตย์ มีรูปลักษณะคล้าย พระอาทิตย์ครึ่งดวง เส้นรัศมีพระอาทิตย์ทำด้วย ไม้แบน และเว้นช่องให้อากาศถ่ายเท นิยมใช้ กับจั่วเรือนคร้วไฟ

ค. จั่วใบปรือ จั่วชนิดนี้มีตัวแผง ประกอบด้วยแผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทาง แนวนอน นิยมใช้กับเรือนอน และเรือนคร้วไฟ ถ้าเป็นเรือนคร้วไฟ ส่วนบนต้องเว้นช่องให้ อากาศถ่ายเทได้

๒๘. หลังคา

คือ ชั้นส่วนที่เป็นผืน ทำหน้าที่กันแดดและฝนให้กับตัวเรือน ใช้วัสดุ ได้หลายอย่างประกอบกันเข้า (มุง) ซึ่งแล้วแต่ความพอใจ และความสะดวกของเจ้าของ วัสดุที่ใช้มุง ได้แก่

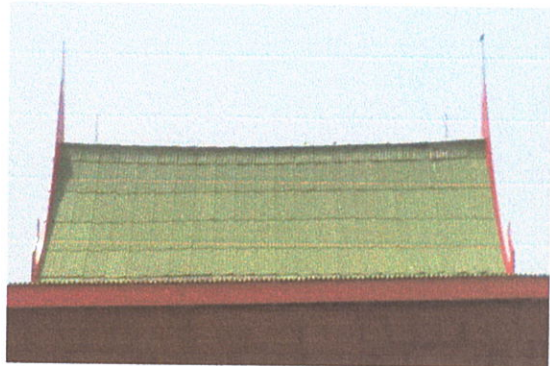
ก. กระเบื้อง มีหลายแบบและหลาย ขนาด ทำจากดินเผาสุก เรียกชื่อตามลักษณะ ของรูปร่าง เช่น กระเบื้องหางมน กระเบื้องหางตัด กระเบื้องขอ ความหนาประมาณ ๐.๐๕-๐.๐๘ เซนติเมตร เป็นชนิดตัวผู้ และตัวเมีย

ข. จาก ทำจากใบต้นจาก แผลและจัด เข้าเป็นตับ โดยมีไม้ไผ่เหลาเป็นแกน

ค. แผลก

ง. หญ้าคา

วัสดุดังกล่าวนี้ หาได้ง่ายโดยมีอยู่ใน ท้องถิ่น ถ้ามุงด้วยกระเบื้องจะดูดซึมความร้อนมากกว่ามุงด้วย จากและเรือนที่มุงด้วยกระเบื้อง จาก หรือแผล ส่วนบนสุดของหลังคา คือ ส่วนสันนอกไถ่นั้นจะมี รอย ร่อง จำเป็นต้องมีชั้นส่วนปิดรอยนี้เพื่อกัน น้ำฝนรั่ว

ถ้ามุงด้วยกระเบื้องใช้กระเบื้องครอบ เป็นส่วนปิด ถ้ามุงด้วยจากหรือแผล ใช้หลบจาก หรือหลบแผล เป็นส่วนครอบ ส่วนนี้จะทำเป็น พิเศษเพื่อกันน้ำฝนรั่วไหลเข้า

๒๙. ไชรา

คือ ส่วนของหลังคาที่ยื่นมา จากฝาหรือจากหน้าจั่วออกไป อยู่ตรงกันสาด ที่ยื่นจากฝา เรียกว่า ไชรากัน สาด อยู่ตรงหน้าจั่ว เรียกว่า ไชราหน้าจั่ว อยู่ตรงปีกนก เรียกว่า ไชราปีกนก

๓๐. คอซอง

คือ ส่วนบนของฝา ระยะ ต่ำจากแปหัวเสาหรือช่อลงมาประมาณ ๕๐ เซนติเมตร (๑ คอก) เป็นช่องลูก พักสี่เหลี่ยมโดย รอบของเรือน

๓๑. ร่องตีนช้าง

คือ ส่วนล่างของฝา ระหว่างบนพริ้งถึงกรอบเขตหน้า (ใต้หน้าต่าง) เป็นช่องลูกพักสี่เหลี่ยมคล้ายคอซอง ระยะของ ร่องตีนช้างประมาณ ๔๓.๗๔๓ เซนติเมตร (๑ คืบ ๙ นิ้ว) มีรอบตัวเรือน

๓๒. ช่องแมวลอด

คือ ช่องว่างระหว่างพื้นห้องนอนกับพื้นระเบียง หรือช่องว่างระหว่างพื้นระเบียงกับพื้นชาน ระยะประมาณ ๔๐ เซนติเมตร มีความยาวตลอดตัวเรือน มีประโยชน์ เพื่อเป็นที่ให้ลมพัดผ่านจากใต้ถุน ขึ้นบนเรือน และเป็นที่ทำให้อากาศภายในไหลผ่านช่องนี้ได้ เกิดความรู้สึกโล่งโปร่ง ใช้ไม้ขนาด ๑.๕x๓.๕ เซนติเมตร ตีอันเว้นอันปิดช่องเพื่อกันสิ่งของตก

๓๓. ประตูห้อง

คือ ทางเข้าออกระหว่าง ห้องนอน ห้องครัว กับระเบียง ความกว้าง เท่ากับ ๓ ฝ่าเท้าของเจ้าของเรือน ประตูนี้ส่วน ล่างกว้าง ส่วนบนสอบเล็กกว่า ความเอียงสัมพันธ์ กับส่วนล้นสอบของฝาเรือน ประกอบด้วย กรอบ เช็ดหน้า บานประตู และเดือย ธรณีประตู และ คานคู่

๓๔. ประตูรั้วชาน

คือ ทางเข้าออกระหว่าง ชานกับบริเวณบ้านโดยมีบันไดเป็นตัวกลาง มี ความกว้างเท่ากับ ๔ ฝ่าเท้าของเจ้าของเรือน ลักษณะและส่วนประกอบเหมือนประตูห้อง แต่มีซุ้มหลังคาข้างบน เพื่อกันฝนสาดทำให้บาน ประตู และเน้นทางขึ้น ให้มีความสำคัญ และน่าดูยิ่งขึ้น

๓๕. หน้าต่าง

คือ ส่วนประกอบของฝา เรือนที่ทำติดเป็นส่วนเดียวกัน แต่เป็นช่อง เจาะให้แสงสว่าง อากาศ และลมผ่านเข้าได้ รวมทั้ง เป็นช่องให้สายตาของผู้อยู่ในห้อง มองผ่านออกไปภายนอก ช่องนี้สามารถควบคุม การปิดเปิดได้โดยตัวบาน ซึ่งทั้งหมดประกอบ ด้วย

- ก. กรอบเซ็ดหน้า หมายถึง วงขอบ รอบนอกของบาน (วงกบ) เป็นไม้เหล็ยมแบน ขนาดประมาณ ๓.๕-๕ x ๑๒.๕ เซนติเมตร วางประกอบตามส่วนแบน ทำมุม ๔๕ องศา เสาะร่องบัวประดับ ส่วนล่างกว้างกว่าส่วนบน ล้มสอดตามแนวของฝาเป็นหลัก
- ข. ตัวบาน ใช้แผ่นไม้หนาประมาณ ๓ เซนติเมตร แบ่งเป็น ๒ แผ่นต่อ ๑ บาน มุม สุดบนและล่างมีเดือยเส้นผ่านศูนย์กลาง ๓ เซนติเมตร ยาว ๒.๕ เซนติเมตร (แบบเดือยไม้ทะเล) และ ยาว ๖ เซนติเมตร (แบบเดือยทะเล) สอดใส่ในรูของธรณีหน้าต่าง แทนบานพับ
- ค. ธรณีหน้าต่าง ใช้ไม้เหล็ยมขนาด หนา ๓.๕ - ๕ x ๑๐ เซนติเมตร ยาวตลอด ความกว้างของหน้าต่าง และเลยออกไปข้างละ ๑๐ เซนติเมตร ติดกับฝาด้วยตะปูจีน หรือลิ้ม ไม้แสม (ขนาดลิ้มไม้เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑.๕ เซนติเมตร)
- ง. ห้อยง เป็นแผงไม้ที่ติดอยู่ตรงส่วน ล่างของช่องหน้าต่าง แกะเป็นลวดลายหรือ ฉลุโปร่ง หนาประมาณ ๒ เซนติเมตร สูง ๒๐ - ๒๕ เซนติเมตร

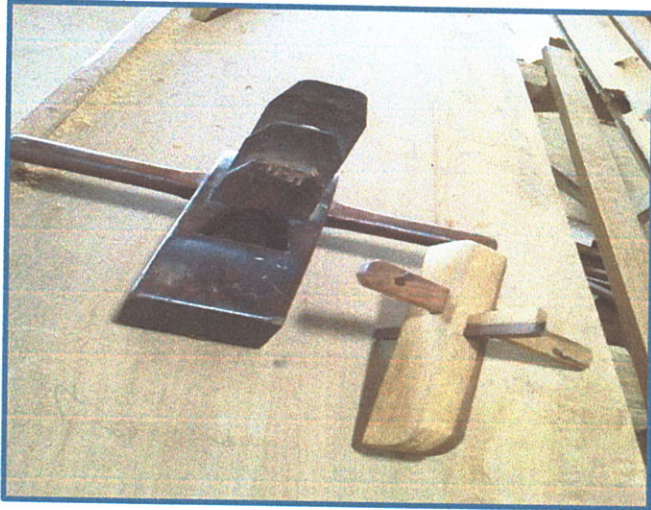
- จ. ออกเลา คือ ไม้เหล็ยมสันทาบอยู่ที่ บานประตูหรือหน้าต่าง เฉพาะของหน้าต่าง ใช้ขนาด ๓ x ๕ เซนติเมตร ยาวตลอดบาน ทาบ ติดอยู่กับบานหน้าต่างบานหนึ่ง เพื่อบังช่องที่บาน หน้าต่างทั้งสองบาน มาประกบกัน
- ฉ. คานเด็ยว ทำหน้าที่เป็นกลอนติด อยู่ส่วนกลางของบานหน้าต่าง เป็นไม้เหล็ยม ขนาด ๓ x ๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๓๐ เซนติเมตร มีไม้รัดทาบกับตัวบานข้างละอัน
- ช. กบ เป็นกลอนของหน้าต่างเช่นกัน แต่ติดอยู่ส่วนล่าง เป็นไม้แบนขนาดหนา ๑x๕ เซนติเมตร สูงประมาณ ๑๐ เซนติเมตร เจาะตัว ธรณีประตูให้เป็นร่อง เมื่อปิดบานสนิทแล้ว จึงใส่กบลงไป

๓๖. บันได

ส่วนประกอบของบันได คือ ลูกชั้นตามแนวนอน กับแม่บันไดตามแนวตั้ง ใช้สำหรับขึ้นจากพื้นดิน ไปสู่ชาน บันไดแบบเดิมวางพาดกับพื้นและขอบพริ้ง ทำชักขึ้นเก็บบนนอกชานได้เมื่อเวลาค่ำคืน เพราะช่วยให้เกิดความปลอดภัยได้บ้าง จากสัตว์ร้ายหรือขโมย ลูกชั้นกลมมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๕ เซนติเมตร แม่บันไดมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๐ เซนติเมตร หรือไม้เหลี่ยมลูกชั้นขนาด ๓.๕ x ๓.๕ เซนติเมตร แม่บันไดขนาด ๕ x ๑๐ เซนติเมตร เจาะทะลุสอดเข้าเป็นขั้นๆ ระยะห่างพอก้าวขึ้นสะดวก

◇ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างบ้านทรงไทย

กบไสไม้

ค้อน ตลับเมตร ไม้ฉาก

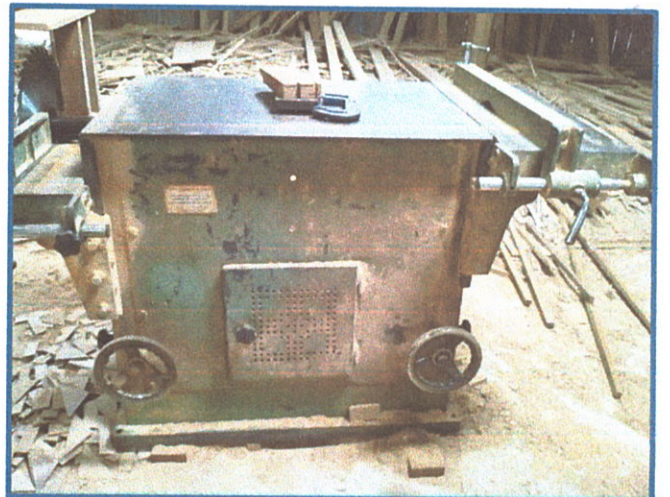
เลื่อย ออกไก่

เครื่องขีดไม้ เทียบไม้

เครื่องตีคิ้ว

เครื่องตัดเดือย

◇ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างบ้านทรงไทย

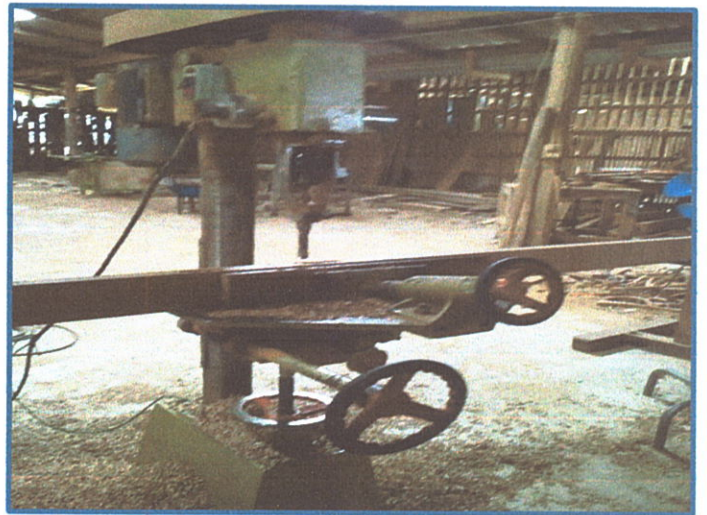
เครื่องซัดโค้ง

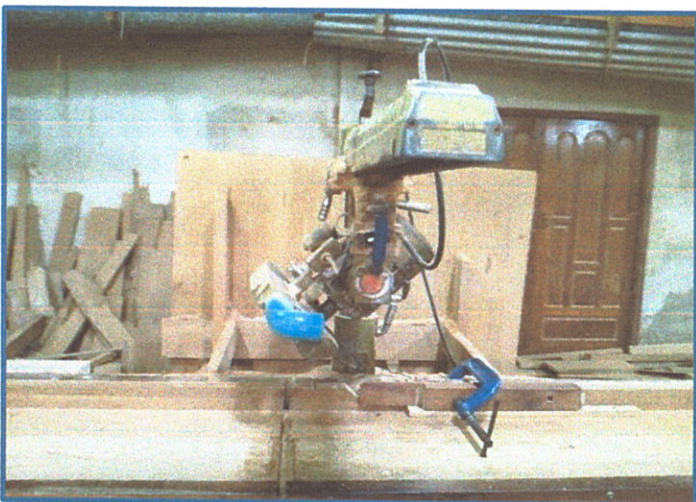
เครื่องตีโค้ง

เครื่องเจาะ

เครื่องเจาะ

เครื่องเจาะไม้

เครื่องไส

◇ ขั้นตอนการก่อสร้างทรงไทย (ในสมัยก่อน)

การก่อสร้างบ้านทรงไทย ในสมัยก่อน มีการก่อสร้างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งนิยมก่อสร้างโดยยึดแบบแผน หรือถ่ายทอดกันต่อเนื่องมาในปัจจุบัน ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงไปตามกาลสมัย รวมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยเข้ามาช่วย ซึ่งเราพอจะทราบกันอยู่แล้ว ส่วนการก่อสร้างในสมัยก่อนมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง แบ่งเป็นข้อได้ดังนี้.....

๑. วางผังโดยใช้พริ้งที่ประกอบแล้วเป็นวงรอบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นเครื่องกำหนดมุมฉากกว้างยาวของบ้านมาวางเป็นผัง

๒. ปัก "ฉะ นบ" โดยรอบตามจุด ๔ มุมและตรงที่วางเสาแล้ววางหลุมโดยฉะนบ หรือเข็มหมุดเป็นจุดศูนย์กลางหลุมวัดผ่าศูนย์กลาง ๓๐ ซม. (ในกรณีที่ใช้แระ แต่ถ้าใช้วัดกับกงพัดจะต้องกว้างกว่านี้)

๓. ยกพริ้งออก

๔. ขุดหลุมกว้างประมาณ ๓๐ ซม. หากขุดกว้างมากเกินไป เสาจะเอนมากทำให้ล้มได้ หลุมลึกประมาณ ๗๕ ซม. กั้นหลุมวาดแระให้ได้ระดับ(ทรงไทยสมัยโบราณน้ำหนักบรรทุกไม่มาก แต่ทรงไทยโบราณมักจะทรุดเพราะทำฐานไม่พอรับน้ำหนัก)

๕. ยกเสาลงหลุมตามลำดับเอก โท ฯลฯ

๖. ใส่รอดเข้าที่ทุกเสา

๗. ช่างไม้จะปีนขึ้นไปทุกเสาประจำเสา เสาละคนสอดไม้คาโคนหลุมที่ดิน เพื่อกันเสาเอนไปมา และไม่ให้เสาล้ม ยังไม่กลบหลุมเสา

๘. ส่งเต้าขึ้นไปให้นำเต้าเข้าสอดตามรูเต้าทั้งเต้ารูมเต้าราย เมื่อสอดเต้าเข้าที่แล้วช่างไม้จะนั่งบนเต้า คนข้างล่างจะส่งชื่อขึ้นไป

๙. วางชื่อสวมลงบนหัวเทียน แต่งโคนหลุมหรือผลักเสาให้ชื่อสวมหัวเทียนให้ได้

๑๐. ที่ใดมีฝาประจันห้องยกเสาดังสอดใส่รูชื่อทะลุขึ้นไปให้ง่ามเสาดังนั่งบนหลังรอด

๑๑. ส่งแปหัวเสาขึ้นทั้งสองข้าง ให้ป่าแปหัวเสาวางบนหัวชื่อที่เตรียมไว้วางแปหัวเสาให้เข้าที่

๑๒. ติดตรึงโดยรอบ ใ้ย่แต่งเสาติดตรึงพออยู่ไม่ไห้แน่น ใส่สลักตรึงสลักพออยู่ จะให้ฟังแน่นเมื่อใส่ฝาแล้ว

๑๓. แต่งระดับน้ำให้หลังรอด - พริ้ง - แปหัวเสาได้ระดับระยะนี้สำคัญมาก

๑๔. ปูพื้นทั้งหลังวางพื้นทับบนรอดไม่ต้องตีตะปูวางทับเฉยๆ เพื่อเป็นนั่งร้านในการทำงานด้วย

๑๕. นำแผงหน้าจั่วสองแผ่นวางให้ปลายล่างตีนจั่ว วางอยู่แน่นทับแปหัวเสาทั้งสองจั่วหัวท้าย

๑๖. และที่ไม่มีฝาปิดประจันห้องติดตั้งตั้งลอย และใส่จันทันทั้งสองข้างโคนจันทันสวมติดกับแปหัวเสา ปลายจันทันติดยอดใบตั้งลอย

๑๗. วางแปเข้าที่ทั้งสองข้าง ตีตะปูแปให้แน่นกับตัวจันทันและแผงหน้าจั่ว การตีแปติดกับจันทันและจั่วคงใช้ตะปูจีน

๑๘. วางอก ไก่สวมลงไปกับเดือยใบตั้งบนเสาดัง เดือยแผงจั่วหัวท้ายและเดือยใบตั้งลอยวางที่บนชื่อ ตอกลิ้มเดือยใบตั้ง ส่วนเดือยแผงจั่วเป็นเดือยไม้ทะลุอกไก่ ระยะนี้จะเป็นระยะที่สำคัญที่สุด

๑๙. ยก แผงฝ้าด้านยาวทั้งสองด้าน การยกฝ้าเข้าที่ต้องดอกเข้าถอยเข้าไปในเสาให้สุดตัว เฉพาะตัวที่จะบรรจุฝ้า (เพราะถ้ามีเต้าอยู่จะใส่แผงฝ้าไม่ได้ถนัด) เมื่อยกฝ้าเข้าที่ตั้งบนพริ้งและอยู่ใต้แป หัวเสาได้แล้ว จึงตอกเต้ากลับออกมาเพื่อเตรียมยึดเชิงชายดั้งเดิม ทำเช่นนี้ทุกแผงฝ้า ยังไม่ต้องตอก ตะปูจันยึดฝ้ากับเสาให้เต้ายึดอัดฝ้าไม้ไว้ก่อน ระยะเวลาที่ก่อสร้างจะเห็นประโยชน์ของเสาที่เอียงสอ เพราะจะรับแผงฝ้าไว้ได้ น้ำหนักฝ้าถ่ายลงให้เสาละเต้าจะช่วยอัดฝ้าไม้ให้ลึมหลุด ไม่ต้องตีตะปูก็จะ ตั้งอยู่ได้แต่ไม่แน่น

๒๐. ตัดฝ้าอุดหน้ากลองหัวท้ายและฝ้าประจันห้อง (วิธีเช่นฝ้าด้านยาว)

๒๑. ตัดเชิงชายด้านยาวแน่นกับเต้า

๒๒. ตัดเชิงชายด้านสกัด ตรึงเชิงชายให้ติดกับเต้าใส่สลักไม้อัดเชิงชายแน่นกับเต้าทุกตัว

๒๓. ตัดบันลมนแน่นกับแปทุกตัว วางกลอนเจาะ (ถ้ามีจาก) หรือวางกลอนขอสลักกลอนแบนที่มีรูใส่เดือยแล้วตีระแนง (หากมีกระเบื้อง)

๒๔. โย้แต่งตีนเสาให้เข้าที่ แต่งตามจนฝ้าแนบสนิททุกแผ่น

๒๕. ตีตะปูจันยึดฝ้ากับเสาให้แน่น ตะปูแผ่นละ ๔ ตัว (สี่มุมฝ้า) ตรึงสลักยึดพริ้งเสาดัดแน่น

๒๖. วางจันทันแผงฝ้าเฉลียง เชิงชาย แป บันลม กลอนของเฉลียง

๒๗. กลบดินเชิงเสากระทุ้งให้แน่น

๒๘. มุงหลังคา จะเป็นกระเบื้อง แฝก หรือจากสุดแต่ต้องการตามความจำเป็น

๒๙. จัดทำกระเบื้องหลบ, แฝกหลบหรือจากตามลักษณะของเครื่องมุง

๓๐. วางกระเบื้องครอบหลังคา

ขั้นต่อไปจึงทำส่วนของชานหรือนอกชานและครัวไฟ การอธิบายขั้นตอนการก่อสร้างทรงไทยดูจะรู้สึก ง่าย ๆ “เหมือนละเลงขนมเบื้องด้วยปาก” ความสำคัญทั้งสี่อยู่ที่ :-

- การเตรียมการด้วยความชำนาญประกอบการทดลองได้ที่ดีแล้ว
- การดำเนินการก่อสร้างเป็นขั้นตอนก่อนหลังตามลำดับไม่สับสน
- ความชำนาญความเข้าใจและความพร้อมเพรียงของช่างทุกคน

◇ ขั้นตอนการทำฝาทรงไทย (สมัยปัจจุบัน)

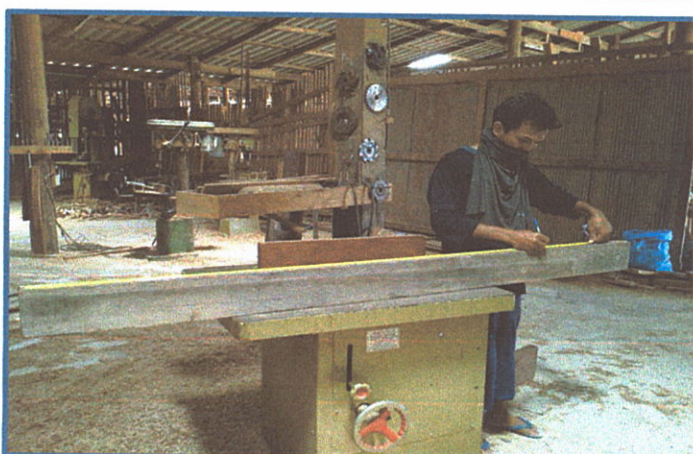
ขั้นตอนที่ ๑
ตากไม้ให้แห้ง

ขั้นตอนที่ ๒
วัดขนาด สูง กว้าง
ช่องที่เอาฝาใส่
(ของบ้าน)

ขั้นตอนที่ ๓
นำเข้าเครื่องเทียบไส

ขั้นตอนที่ ๔
ขีดเส้น

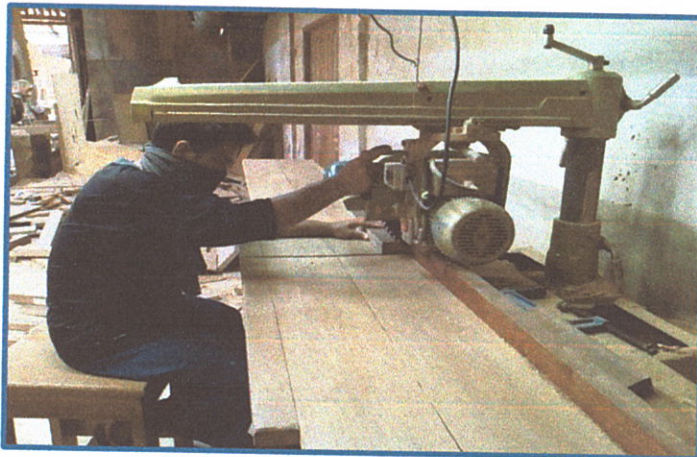
◇ ขั้นตอนการทำฝาทรงไทย (สมัยปัจจุบัน)

ขั้นตอนที่ ๕
เข้าเครื่องเจาะไม้

ขั้นตอนที่ ๖
ตัดเดือย ตีคิ้ว

ขั้นตอนที่ ๗
ตีร่อง ตัดปาก

ขั้นตอนที่ ๘
ขัดโค้ง

◆ ขั้นตอนการทำฝาทรงไทย (สมัยปัจจุบัน)

ขั้นตอนที่ ๙
ประกอบโครง

ขั้นตอนที่ ๑๐
วัดช่องใส่กระดาน
และถอดโครงที่
ประกอบไว้เพื่อใส่
กระดาน

ขั้นตอนที่ ๑๑
ตัดลูกสลัก

ขั้นตอนที่ ๑๒
เป่าเศษไม้ออกให้
สะอาด

◇ ขั้นตอนการทำฝาทรงไทย (สมัยปัจจุบัน)

ขั้นตอนที่ ๑๓
ขัดตกแต่ง
เป็นอันเสร็จ